

BÖLÜM 44

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİ VE YÖNETİMİNDE DÜNYADAN ÖRNEKLER

Recep EVCEN¹

GİRİŞ

Çin'in Wuhan Eyaleti'nde aralık ayının sonlarına doğru solunum yolu semptomları gözlenen bir grup hastada yapılan incelemeler sonucunda, 7 Ocak 2020'de Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS)-CoV-2 virüsün neden olduğu COVID-19 adında yeni bir hastalık tanımlanmıştır (1). Virüsün insandan insana bulaşma oranının fazla olması ve çevre ülkelere yayılım tespit edilmesi üzerine 30 Ocak 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ); virüs salgınını halk sağlığı açısından acil durum, 11 Mart'ta ise pandemi olarak ilan etmiştir (2).

27 Mayıs 2020 tarihi itibarıyla 215'den fazla ülkede toplam 5.709.517 COVID-19 pozitif hasta bulunmaktadır. Ölüm sayısı 352.748; iyileşmiş hasta sayısı ise 2.451.051'dir. En fazla vakaya sahip ilk 5 ülke Amerika Birleşik Devletleri (ABD) (1.725.808), Brezilya (394.507), Rusya (370.680), İspanya (283.339) ve İngiltere (265.227)'dir (Resim 1). Vaka sayısının en fazla olduğu on ülke içinde COVID-19 fatalite hızları en yüksek sekiz ülke; Fransa (%19,60), İtalya (%14,29), İngiltere

(%13,97), Brezilya (%6,26), ABD (%5,88), Almanya (%4,66), Hindistan (%2,86) ve Rusya (%1,05)'dir (Resim 2) (3,4).

Bu derleme COVID-19 pandemisinin örnek teşkil eden ülkelerde oluşturduğu etkilerinin değerlendirilmesidir. Değerlendirilen ülkeler; virüsün ilk yayılma merkezi olan Çin, komşusu olmasına rağmen hızlı ve deneyimli politikaları ile pandemiye kısa bir sürede kontrol alan Güney Kore, vaka ve ölüm sayısının en fazla yaşandığı ABD, Avrupa'da pandeminin merkez üstü ilan edilen İtalya, Orta Doğu'da vakaların ilk görüldüğü İran, vaka sayısının fazlalığına rağmen düşük ölüm oranına sahip olan Rusya'dır.

GÜNEY KORE'DEKİ COVID-19 SALGININA GENEL BAKIŞ

1. Genel Bilgiler

Güney Kore, Kore yarımadasının güneyinde bulunan mevcut nüfusu 51.263.639 olan Doğu Asya'daki bir ülkedir. Güney Kore nüfusu, dünya

¹ Uzm. Dr. Recep Evcen, Konya Beyhekim Devlet Hastanesi, İç hastalıkları Kliniği, r_evcen@hotmail.com

RUSYA'DAKİ COVID-19 SALGININA GENEL BAKIŞ

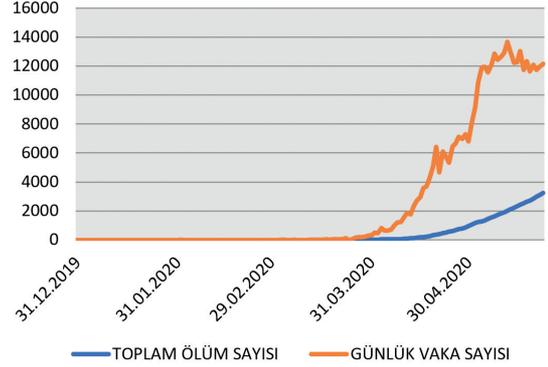
1. Genel Bilgiler

Rusya, kuzey Avrasya'da bulunan dünyanın yüz ölçüm olarak büyük ülkesi olup mevcut nüfusu 145.927.974'dür. Rusya dünya nüfusunun %1,87'sine eşdeğerdir. Toplam nüfusun %73,7'si kentlerde yaşamakta olup en kalabalık şehri Moskova'dır. Beklenen yaşam süresi her iki cinsiyette 73 yıl, erkeklerde 67,6 yıl, kadınlarda ise 78,2 yıldır. Ortanca yaş 39,6 yıldır (57). Rusya'da 1000 kişiye düşen yatak sayısı 8,1 (2017) ile dünya sıralamasında üçüncü, doktor sayısı 4,0 (2017), hemşire sayısı 8,5 (2017)'dir. 1.000.000 kişi başına düşen BT ise 14 (2018)'dür (58,59).

2. Rusya'daki COVID-19 Salgınının Seyri ve Müdahalesi

Rusya'da ilk görülen vakalar 31 Ocak'ta Tümen ve Çita şehrinde ki iki Çinli vatandaşta görülmüştür. Mart ayının sonuna doğru Moskova dahil olmak üzere tüm şehirlerde karantina uygulanmıştır. 17 Nisan'a kadar ülkenin tamamında pozitif vakalar saptanmıştır. 27 Nisan'da pozitif saptanan vaka sayısı salgının başladığı ülke Çin'i geçmiştir. Rusya, ciddi bir salgın yaşamaya nispeten geç başlasa da şu anda ABD ve Brezilya'dan sonra en çok vaka saptanan üçüncü ülke olmuştur. En çok etkilenen şehri ise nüfusun kalabalık olduğu Moskova'dır (60). 19 Mart 2020'de Rus hükümeti 12000 yoğun bakım ünitesi olmak üzere 55000'den fazla yatağı pandemi için ayırdığını ve bugün itibariyle 6000 enfeksiyon doktoru, yaklaşık olarak 2000 göğüs hastalıkları uzmanı ve 18000'den fazla hemşireye sahip olduklarını bildirmiştir (61). Rusya, COVID-19'un ülkede yayılmasını engellemek için bazı önlemler almıştır. Bunlar; ülke genelinde uygulanan karantinalar, potansiyel vakaların hızla izole edilmesi ve yüz tanıma teknolojileri kullanmaktır (62). 23 Mayıs 2020 itibariyle 8,4 milyon test uygulayarak dünyada en yüksek test yapan 2.ülke olmuştur (63).

Rusya'da 23 Mayıs 2020 itibariyle toplam 335.882 COVID-19 pozitif vaka bulunmaktadır ve 3.388 ölüm meydana gelmiştir. Hastaların 107.936'sı iyileşmiş ve fatalite oranı 1,00 olarak tespit edilmiştir. Günlük gözlenen vaka sayısı ve toplam ölüm sayısı Resim 8'de gösterilmiştir. (64).

Resim 8. Rusya'daki COVID-19 Yeni Vaka ve Toplam Ölüm Sayısı (23.05.2020)

Sonuç

Rusya vaka sayısı olarak dünyada 3. Ülke olmasına rağmen düşük ölüm sayısı ve oranıyla dikkat çekmektedir. Bu başarının nedenleri arasında ülkenin sağlık altyapısının yeterli olması, yüksek oranda test uygulayarak asemptomatik vakalarında erken izolasyonu sayılabilir.

KAYNAKLAR

1. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2020). COVID-19 Rehberi. (27.05.2020 tarihinde <https://hsgm.saglik.gov.tr/COVID-19> adresinden ulaşılmıştır.)
2. WHO (2020). Coronavirus disease (COVID19) Pandemic. (27.05.2020 tarihinde <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> adresinden ulaşılmıştır.)
3. Worldometers (2020). COVID-19 CORONAVIRUS PANDEMIC. (27.05.2020 tarihinde <https://www.worldometers.info/coronavirus/> adresinden ulaşılmıştır.)
4. Our World in Data (2020). Case fatality rate of the ongoing COVID-19 pandemic (27.05.2020 tarihinde <https://ourworldindata.org/grapher/coronavirus-cfr?time=2020-03-19..> adresinden ulaşılmıştır.)
5. Worldometers (2020). Population of South Korea. (16.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/world-population/south-korea-population/> adresinden ulaşılmıştır.)
6. Populationpyramid (2019). Population pyramid of Republic of Korea 2019. (16.05.2020 tarihinde Erişim

- adresi: <https://www.populationpyramid.net/repub-lic-of-korea/2019/> adresinden ulaşılmıştır.)
7. Organisation for Economic Cooperation and Development (2017). Hospital beds. (16.05.2020 tarihinde Erişim adresi: [https:// data.oecd.org/health/hospitalbeds.htm](https://data.oecd.org/health/hospitalbeds.htm) adresinden ulaşılmıştır.)
  8. Organisation for Economic Cooperation and Development (2017). Computed tomography (CT) scanners. (16.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://data.oecd.org/health/computed-tomography-ct-scanners.htm#indicator-chart> adresinden ulaşılmıştır.)
  9. Zastrow, M (2020). South Korea is reporting intimate details of COVID-19 cases: has it helped?. *Nature*, Erişim adresi: <https://www.nature.com/articles/d41586-02000740-y>, doi: 10.1038/d41586-02000740-y.
  10. Korean Center for Disease Control and Prevention (2020). News Room. Erişim adresi: <https://www.cdc.go.kr/board/board.es?mid=a30402000000&bid=0030>
  11. Euronews (2020), Salgını 20 günde kontrol altına alan Güney Kore'den COVID-19'la savaş rehberi. (18.04.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2020/04/18/salg-n-20-gunde-kontrol-altina-alan-guney-kore-den-covid-19-la-savas-rehberi> adresinden ulaşılmıştır.)
  12. Military Times. (2020,19 Şubat). US Forces Korea imposes new coronavirus protections after uptick in S Korea cases. (26 Mart 2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2020/02/19/us-forces-korea-imposes-new-coronavirus-protections-after-uptick-in-s-korea-cases/> adresinden ulaşılmıştır.)
  13. Who (2020) Republic of Korea. (16.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://COVID19.who.int/region/wpro/country/kr> adresinden ulaşılmıştır.)
  14. The Korea Herald (27 Şubat 2020). Drive-thru clinics, drones: Korea's new weapons in virus fight. Erişim adresi (13 Nisan 2020): <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20200227000901>
  15. Worldometers (2020). Population of China. (19.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/world-population/china-population/> adresinden ulaşılmıştır.)
  16. Organisation for Economic Cooperation and Development (2017). Hospital beds. 19.05.2020 tarihinde Erişim adresi: [https:// data.oecd.org/health/hospitalbeds.htm](https://data.oecd.org/health/hospitalbeds.htm) adresinden ulaşılmıştır.)
  - 17: OECD Data (2020). Doctors 19.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://data.oecd.org/healthres/doctors.htm#indicator-chart> adresinden ulaşılmıştır.)
  18. Zhu N, Zhang D, Wang W, et al. A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *N Engl J Med*. 2020;382(8):727-733.
  19. European Centre for Disease Prevention and Control (2020). COVID-19 Situation update worldwide. (19.04.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.ecdc.europa.eu/en/geographical-distribution-2019-ncov-cases> adresinden ulaşılmıştır.)
  20. Li, Q., Guan, X., Wu, P., et al (2020). Early transmission dynamics in Wuhan, China, of novel coronavirus-infected pneumonia. *NEJM*, doi: <https://doi.org/10.1056/NEJMoa2001316>
  21. Worldometer (2020). China. (19.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/china/> adresinden ulaşılmıştır.)
  22. Wu, X., Xu, X., Wang, X. (2020). 6 lessons from China's Zhejiang Province and Hangzhou on how countries can prevent and rebound from an epidemic like COVID-19, World Economic Forum.
  23. Worldometers (2020). United States Population. (20.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/world-population/us-population/> adresinden ulaşılmıştır.)
  24. Organisation for Economic Cooperation and Development (2017). Hospital beds. (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: [https:// data.oecd.org/health/hospitalbeds.htm](https://data.oecd.org/health/hospitalbeds.htm) adresinden ulaşılmıştır.)
  25. OECD Data (2020). Doctors. (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://data.oecd.org/healthres/doctors.htm#indicator-chart> adresinden ulaşılmıştır.)
  26. Michelle L. Holshue, M.P.H., Chas DeBolt, et al. (March 5, 2020). "First Case of 2019 Novel Coronavirus in the United States". *New England Journal of Medicine*. 382 (10): 929–936. doi:10.1056/NEJMoa2001191
  27. CNN (2020). "A seemingly healthy woman's sudden death is now the first known US coronavirus-related fatality". (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://edition.cnn.com/2020/04/23/us/california-woman-first-coronavirus-death/index.html> adresinden ulaşılmıştır.)
  28. STATİSCA (2020). "COVID-19 Statistics By Country". Coronavirus Dashboard. (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/1104709/coronavirus-deaths-worldwide-per-million-inhabitants/> adresinden ulaşılmıştır.)
  29. HEALTH NEWS FROM NPR. "Trump Declares Coronavirus A Public Health Emergency And Restricts Travel From China" (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.npr.org/sections/health-shots/2020/01/31/801686524/trump-declares-coronavirus-a-public-health-emergency-and-restricts-travel-from-c> adresinden ulaşılmıştır.)
  30. AP NEWS (2020). "Signs missed and steps slowed in Trump's pandemic response". Associated Press. (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://apnews.com/6a8f85aad99607f313cca6ab1398e04d> adresinden ulaşılmıştır.)
  31. The Washington Post (2020). "How U.S. coronavirus testing stalled: Flawed tests, red tape and resistance to using the millions of tests produced by the WHO". (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.washingtonpost.com/business/2020/03/16/cdc-who-coronavirus-tests/> adresinden ulaşılmıştır.)
  32. BBC News (2020). "Coronavirus: Should Americans be worried?". (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-51649897> adresinden ulaşılmıştır.)
  33. The Washington Post (2020). "A timeline of Trump playing down the coronavirus threat". (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.washingtonpost.com/politics/2020/03/12/trump-coronavirus-timeline/> adresinden ulaşılmıştır.)
  34. CDC (2020). "Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Situation Summary". (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/cases-updates/cases-in-us.html> adresinden ulaşılmıştır.)
  35. Worldometer (2020). United States of America.

- (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/us/> adresinden ulaşılmıştır).
36. Worldometers (2020). Population of İran. (12.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/world-population/iran-population/> adresinden ulaşılmıştır).
37. Ministry of Health and Medical Education, Public Relations and Information Center. [Death of two patient with new coronavirus in Qom]. Tehran: MoHME; 2020. (19 şubat tarihinde Erişim adresi: <https://cutt.ly/etW-OSIQ> adresinden ulaşılmıştır).
38. World Health Organization. Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Situation Report –31 WHO; 2020 (20.02.2020 tarihinde Erişim adresi https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200220-sitrep-31-COVID-19.pdf?sfvrsn=dfd11d24_2 adresinden ulaşılmıştır).
39. Euronews (2020). Dünyada COVID-19 salgınının ilk 100 gününde yaşananlar. (04.05.2020 tarihinde erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2020/05/04/dunyada-COVID-19-salg-n-n-ilk-100-gununde-yasananlar-ilk-nerede-ortaya-c-kt-nas-l-yay-ld> adresinden ulaşılmıştır).
40. Worldometers (2020). Cases of İran. (13.05.2020 tarihinde erişim adresi: <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/iran/> adresinden ulaşılmıştır).
41. Azam Raoofi, MSc1; Amirhossein Takian, MD, PhD. COVID-19 Pandemic and Comparative Health Policy Learning in Iran. doi 10.34172/aim.2020.02
42. Doshmangir L, Bazayr M, Majdzadeh R, et al. A So Near, so far: four decades of health policy reforms in Iran, achievements and challenges. *Arch Iran Med*. 2019; 22: 592-605
43. Kokabisaghi F. Assessment of the effects of economic sanctions on Iranians' right to health by using Human Rights Impact Assessment Tool: a systematic review. *Int J Health Policy Manag*. 2018; 7: 374-393
44. The New Humanitarian (2020). How countries in crisis can prepare for a coronavirus epidemic. (12.03.2020 tarihinde erişim adresi: <https://www.thenewhumanitarian.org/interview/2020/03/12/qa-who-michael-ryan-coronavirus-countries-crisis-conflict> adresinden ulaşılmıştır).
45. Worldometers (2020). Population of Italy. (17.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/world-population/italy-population/> adresinden ulaşılmıştır).
46. Organisation for Economic Cooperation and Development (2017). Hospital beds. (17.05.2020 Erişim adresi: [https:// data.oecd.org/healthqt/hospitalbeds.htm](https://data.oecd.org/healthqt/hospitalbeds.htm) adresinden ulaşılmıştır).
47. OECD Data (2020). Doctors (17.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://data.oecd.org/healthres/doctors.htm#indicator-chart> adresinden ulaşılmıştır).
48. Organisation for Economic Cooperation and Development (2017). Computed tomography (CT) scanners. (17.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://data.oecd.org/healthqt/computed-tomography-ct-scanners.htm#indicator-chart> adresinden ulaşılmıştır).
49. Setav (2020). 5 Soru: İtalya'nın Koronavirüs ile Mücadelesi. (17.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.setav.org/5-soru-italyanin-koronavirus-ile-mucadelesi/> adresinden ulaşılmıştır).
50. Ferre F (2014). Italy: Health system review. European Observatory on Health Systems and Policies. Erişim adresi: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/141626>
51. Cinzia Conti (2014). Cittadini Non Comunitari Regolarmente Soggiornanti. Erişim adresi: <https://www.istat.it/it/archivio/129854>.
52. Minister Della Slute (2020, Apr 3). COVID-19 Sicurezza dei laboratori. Erişim adresi: <http://www.salute.gov.it/portale/nu-ovocoronavirus/dettaglioContenuti-NuovoCoronavirus.jsp?lingua=italiano&id=5383&area=nuovoCorona-virus&menu=vuoto>
53. South China Morning Post (2020, Mar 20). Coronavirus: More people have now died from COVID-19 in Italy than in China. Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=PWW_XQ1JPEI
54. Minister Della Slute (2020, Mar 21). Ordinanza del ministro Speranza con nuove restrizioni per fermare il contagio. 23 mart 2020 tarihinde Erişim adresi: http://www.salute.gov.it/portale/news/p3_2_1_1_1.jsp?lingua=italiano&menu=notizie&p=dalministero&id=4283.
55. Cartapetti L. (2020, Apr 7). Cura Italia: ecco le misure a sostegno di famiglie e lavoratori. 16.04.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.altroconsumo.it/soldi/lavoro-pensione/news/coronaviruseffetti-economia#>
56. ECDC (2020). COVID-19 situation update worldwide, (17 May 2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.ecdc.europa.eu/en/geographical-distribution-2019-ncov-cases> adresinden ulaşılmıştır).
57. Worldometers (2020). Russia Population. (23.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/world-population/russia-population/> adresinden ulaşılmıştır).
58. Organisation for Economic Cooperation and Development (2017). Hospital beds. (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: [https:// data.oecd.org/healthqt/hospitalbeds.htm](https://data.oecd.org/healthqt/hospitalbeds.htm) adresinden ulaşılmıştır).
59. OECD Data (2020). Doctors. (22.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://data.oecd.org/healthres/doctors.htm#indicator-chart> adresinden ulaşılmıştır).
60. Wikipedia (2020). COVID-19 pandemic in Russia. (23.05.2020 tarihinde Erişim adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemic_in_Russia adresinden ulaşılmıştır).
61. The Russian Government (2020). "О мерах по защите здоровья населения от новой коронавирусной инфекции". (23.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <http://government.ru/news/39218/> adresinden ulaşılmıştır).
62. Reuters (2020). "Russia to deport 88 foreigners for violating coronavirus quarantine. (23.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-china-health-moscow-deportation-idUSKCN20M252> adresinden ulaşılmıştır).
63. Официальная информация (2020). "Оперативные данные". (23.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://xn--80aesfpebagmfb1c0a.xn--p1ai/> adresinden ulaşılmıştır).
64. Worldometer (2020). Russia. (23.05.2020 tarihinde Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/russia/> adresinden ulaşılmıştır).